

працювати і отримувати бажані результати за допомогою SPSS є відносно легко, відсутність базових статистичних знань не дозволить досліднику самостійно вирішити навіть найпростіші завдання.

Таким чином, формування інформаційної культури майбутнього соціального працівника при вивченні дисциплін математичного циклу є складним процесом, оскільки відбувається оволодіння знаннями та вміннями не лише із певної дисципліни, а й із комп'ютерної програми, яка застосовується під час вивчення матеріалу. У цьому випадку традиційна педагогічна діяльність змінюється комп'ютеризованою педагогічною діяльністю, яка принципово не відрізняється від першої, а лише посилюється її стандартизація. Спостерігається тісний взаємозв'язок між загальними курсами та дисциплінами комп'ютерного циклу. Це є необхідною педагогічною умовою, за якої відбувається процес формування інформаційної культури майбутніх соціальних працівників.

Література

1. *Боровиков В.П.* Statistica – статистический анализ и обработка данных в среде Windows. – М.: Информационно-издательский дом „Филин”, 1997. – 370 с.
2. *Моисеев Н.Н.* Математика в социальных науках // Математические методы в социологическом исследовании. – М.: Наука, 1981. – С. 56 – 58.
3. *Наследов А.* SPSS: Компьютерный анализ данных в психологии и компьютерных науках. – М.: Наука, 2005. – 416 с.
4. *Татарова Г.А.* Математика в социологии: стереотипы, предрассудки, заблуждения // Социологические исследования, 1986. – №3. – С. 137 – 141.

УДК 371.134:37.013.42:37.046

В.А. Поліщук

СПІВПРАЦЯ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ З ДИТЯЧИМИ ГРОМАДСЬКИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ ЯК РІЗНОВИД СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. У даній статті аналізується проблема організації співпраці майбутніх соціальних педагогів з дитячими громадськими об'єднаннями.

Ключові слова: дитячі громадські об'єднання, співпраця соціальних педагогів з дитячими громадськими об'єднаннями.

Аннотация. В этой статье анализируется проблема организации сотрудничества будущих социальных педагогов с детскими общественными объединениями.

Ключевые слова: детские общественные объединения, сотрудничество социальных педагогов с детскими общественными организациями.

Annotation. The problem of social pedagogue's co-operation with children's associations as the variety of social and pedagogical activity is considered in this article.

Key words: children's associations, social and pedagogical activity, social pedagogues' association.

Суттєвим чинником сприяння формуванню особистості в сучасній Україні постає виникнення і діяльність сотень громадських молодіжних і дитячих об'єднань, що не може не викликати суспільного і науково-педагогічного інтересу до них. Відповідно, проблема комплексного соціально-педагогічного осмислення суті їхньої діяльності, співпраці з ними соціальних педагогів набуває особливого значення.

Метою статті є висвітлення особливостей співпраці соціальних педагогів з дитячими об'єднаннями у контексті упорядкування соціалізаційних і виховних впливів на процес формування особистості.

На відміну від комсомолу радянського періоду нинішні молодіжні і дитячі об'єднання невеликі за своїм складом. Так, громадські організації, які мають статус всеукраїнських, у середньому налічують 3-4 тисячі членів. Спілки, які функціонують на обласному, міському чи районному рівнях, об'єднують від кількох десятків, до кількох сотень дітей, юнаків і дівчат. Переважна більшість з них є маловідомими або зовсім невідомими як молодіжному загалу, так і педагогічній громадськості.

Проведене нами дослідження дозволило розробити і апробувати концепцію співпраці соціальних педагогів з дитячими громадськими об'єднаннями. У контексті побудови зазначеної концепції нам особливо імponує позиція професора М.П.Гур'янової, яка розглядає соціально-педагогічну діяльність у широкому діапазоні, метою якої є створення виховуючого соціального середовища як важливого чинника соціального формування особистості і його соціального захисту”[4, с.34].

Одним із важливих напрямів підготовки майбутніх соціальних педагогів у Тернопільському національному педагогічному університеті є співпраця з дитячими громадськими об'єднаннями. У цьому зв'язку викладачами кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи, а також студентами психолого-педагогічного факультету спеціальності „Соціальна педагогіка” започатковано і успішно проводиться експеримент по налагодженню дієвої співпраці з дитячими громадськими об'єднаннями.

Отримані результати дослідження дають підстави вважати, що суть співпраці соціальних педагогів з лідерами дитячих об'єднань полягає у сприянні процесу створення системи соціального захисту дітей і підлітків; у педагогічній допомозі дитячим формуванням; у сприянні соціальній адаптації і формуванню особистості засобами культурного дозвілля, трудової зайнятості, суспільно корисної і соціально значущої діяльності.

Досліджуючи діяльність дитячих громадських об'єднань початку XXI століття ми дійшли висновку, що їх цілком можна розглядати як одну із базових інтегративних основ у системі соціального захисту підростаючих поколінь, яка дає змогу своєчасно діагностувати, виявляти і педагогічно доцільно впливати на стосунки в дитячому і молодіжному соціумі, на розвиток різноманітних ініціатив, формування ціннісних орієнтацій юної особистості, її ставлення до себе, свого фізичного і морального здоров'я, до оточуючого середовища. Відповідно, актуальною постає проблема комплексного соціально-педагогічного вивчення, узагальнення і осмислення суті роботи соціального педагога з дитячими громадськими об'єднаннями, їхнього місця і ролі в системі соціального захисту молодого покоління, а також розробки технологій зазначеного співробітництва.

Аналізуючи суть співпраці студентів психолого-педагогічного факультету з членами дитячих громадських об'єднань, ми виходили з того, що член дитячої спілки має розглядатися в рамках особистісних цілей, мотивів, потреб і смислу діяльності в зазначеному формуванні. Саме смисл дозволив нам проаналізувати події в дитячій організації у контексті виявлення механізмів формування особистості даної категорії дітей і підлітків. Вважаємо, що смисл діяльності створює умови для виходу члена дитячої спілки на вищий рівень усвідомлення суті перебування його у спілці і її діяльності. У дії для людини щоразу відкривається шанс вийти за межу причин і наслідків, дати свою власну відповідь на ситуацію з позиції „тут і тепер”. Тобто, ми виходимо з того, що в момент певної дії особистість створює можливість народження чогось в собі – того, що не може народитися з її власного життєвого досвіду; така дія, яка відбувається всередині певної цілісності і є власне кажучи процесом формування ціннісних орієнтацій. Як свідчить практика у цьому процесі далеко не останнє місце займає проблема виховання світогляду і формування моральної свідомості. Отже, не викликає жодних заперечень ствердження, що співпраця з лідерами дитячих громадських об'єднань повинна стати органічною частиною діяльності соціального педагога, особливо ж це стосується роботи з дітьми і підлітками із “групи ризику”, яких ми намагаємося залучати до роботи у дитячих формуваннях.

Аналіз результатів співпраці з лідерами дитячих громадських об'єднань дозволяє дійти висновку, що процес утворення і функціонування дитячих об'єднань є реакцією, своєрідною формою соціально-психологічного захисту дітей, підлітків і молоді в період загальної особистісно-соціальної невизначеності. Саме дитяча спілка задовольняє нестримний потяг підлітків до романтики, фізичного ризику, до бажання випробувати себе в екстремальних ситуаціях. Це, власне кажучи і визначає сутність діяльності багатьох дитячих організацій. Адже таке об'єднання за своєю психолого-педагогічною характеристикою є по суті тією ж неформальною групою ровесників; разом з тим воно, не втрачаючи своєї психологічної, сутнісної привабливості для підлітків, є чітко структурованою, дисциплінованою, з метою, формами і засобами соціалізації і педагогічного впливу організацією. Це своєрідний мікро соціум, який відкриває для дітей і підлітків колосальні можливості для самореалізації, саморозвитку, самоактуалізації, саморегуляції і самовиховання.

Як засвідчують результати налагодженого співробітництва, значні виховні можливості для формування в підлітків несприйнятливості до тютюнопаління, вживання алкогольних напоїв та наркотичних речовин має саме організація ефективної співпраці соціальних педагогів з дитячими громадськими об'єднаннями. Зокрема, в структурі їхньої діяльності ми окремо виділили антинаркогенне виховання і організували його реалізацію. Аналіз антинаркогенної профілактичної роботи з членами дитячих об'єднань дає підстави стверджувати, що основною її сутністю є формування несприйнятливості до існуючих негативних впливів соціального середовища. У цілому ця робота дає позитивний результат.

Досліджуючи професійну діяльність соціальних педагогів у контексті їхньої співпраці з лідерами дитячих громадських об'єднань, і розглядаючи її як важливий засіб сприяння формуванню особистості, ми розробили модель такого співробітництва. Вона включає в себе: заходи з попередження бездоглядності дітей (створення майданчиків і клубів дозвілля, телефонів довіри, центрів сімейної психосоціальної терапії); соціальну роботу на вулиці для виявлення і встановлення контакту з дитиною та залучення її до участі у справах дитячого об'єднання; створення при об'єднаннях кризових центрів для дітей, які опинилися у скрутному становищі; залучення до розв'язання проблем безпритульності та бездоглядності дітей громадських благодійних об'єднань; розробку методичних рекомендацій з організації зазначеної співпраці.

Однією з найбільш важливих дослідницьких проблем, які чекають свого розв'язання є проблема участі не лише майбутніх соціальних педагогів, а й в цілому майбутніх і діючих учителів до співпраці з дитячими формуваннями. У ході вивчення цієї проблеми ми дійшли висновку, що базову основу співробітництва студентської молоді, молодих учителів та учнів загальноосвітніх шкіл у ролі членів дитячих об'єднань було започатковано ще на початку 90-х років минулого століття. За нашими спостереженнями, в цілому прослідковується багатообіцяюча лінія в процесі професійної самореалізації майбутніх соціальних педагогів і учителів шкіл: педагогічний вуз – дитяче громадське об'єднання – загальноосвітня школа.

Відомо, що важливою педагогічною умовою успішного функціонування процесу професійної підготовки соціальних педагогів є оптимальне поєднання теоретичного і практичного компонентів. У процесі дослідно-експериментальної роботи ця ідея була реалізована у вигляді участі студентів Тернопільського національного педагогічного університету в діяльності дитячих громадських об'єднань. Відповідно, ми розглядаємо зазначену роботу майбутніх соціальних педагогів як неперервний процес, що охоплює:

- систему різних видів соціально-педагогічної діяльності, з поступовим ускладненням завдань, змісту, форм і методів її організації;
- сферу практичного застосування теоретичної підготовки, а саме: використання інноваційних технологій соціально-педагогічної роботи;
- процес залучення студентів до пошуково-дослідницької діяльності, до вирішення конкретних соціально-педагогічних проблем і розв'язання конкретних ситуацій, з якими вони зіткнулися в процесі роботи з членами дитячих громадських об'єднань;

– виконання лабораторних завдань, практичних і курсових робіт присвячених організації роботи дитячих спілок.

У процесі удосконалення учбового процесу нами було розроблено програму практичної підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи з різними категоріями дітей і підлітків, чільне місце в якій зайняла співпраця з лідерами дитячих громадських об'єднань.

Узагальнена мета зазначеної програми полягає у:

- поглибленні та вдосконаленні теоретичних знань;
- засвоєнні цінностей майбутньої професійної діяльності;
- оволодіння професійними вміннями і навичками, сучасними технологіями соціально-педагогічної роботи з членами дитячих громадських об'єднань;
- засвоєнні студентами досвіду соціально-педагогічної діяльності сучасних дитячих громадських об'єднань, осмисленні особливостей зазначеної діяльності на мікро – , мезо – та макрорівнях;
- формуванні професійно важливих особистісних якостей;
- оволодінні етичними нормами професійної поведінки;
- створенні умов для розвитку здібностей і самореалізації студента, для формування його власного стилю діяльності;
- психологічній адаптації студентів до обраної професії;
- сприянні вибору студентами майбутньої спеціалізації і майбутнього працевлаштування.

У ході підготовки до організації співпраці майбутніх соціальних педагогів з дитячими громадськими об'єднаннями було розроблено пакет навчально-методичної документації для проходження неперервної соціально-педагогічної практики. Програма цього виду практики охоплює такі розділи:

- мету, завдання початкового етапу співпраці;
- права, обов'язки, завдання і програму роботи студента;
- оцінювання результатів роботи (як, за якими параметрами, які види завдань будуть оцінюватись).

Про ефект проробленої роботи свідчать і зняті показники проведеного соціально-педагогічного експерименту, в ході якого, зокрема було виявлено виховні функції, притаманні дитячим спілкам. У якості найважливіших назвемо такі: когнітивна функція; компенсаторна функція; регулятивна функція; організаційна функція; комунікативна функція, а також функція соціальних зв'язків.

Дослідження участі студентів педагогічних вузів України в роботі дитячих об'єднань дозволяє стверджувати, що її можна трактувати як добровільну, педагогічну за своїм характером працю, що спонукається високими гуманістично-моральними мотивами, волонтерську за своїм характером, результатом якої є активне сприяння соціально-правовому захисту цієї категорії дітей і підлітків, а також власне формуванню особистості.

Інтерес майбутніх соціальних педагогів і учителів шкіл до участі у роботі зазначених формувань ми розглядаємо як складну професійно спрямовану властивість фахівця, яка виявляється в усвідомленому, цілеспрямованому і вільному її рішенні включитися у цю роботу. Ця властивість супроводжується пізнавальною та емоційною установками особистості і спрямована на оволодіння предметом даної сфери праці.

Дослідження виявило, що наявність інтересу до участі у роботі дитячих громадських об'єднань у студентів вищих педагогічних навчальних закладів характеризується рядом ознак. Їхнє виділення в такій складній особистісно-професійній властивості в певній мірі умовне, оскільки ознаки зацікавленості таким видом діяльності досить різноманітні та мінливі, проте в цілому чітко себе проявляють і піддаються систематизації.

Нами визначені прямі, побічні і „поведінкові” ознаки виявлення зацікавленості майбутніх соціальних педагогів до даного виду діяльності. До прямих ознак відносяться ті, які характеризують властивості самого інтересу до діяльності дитячих організацій. Це зміст і характер практичної діяльності, склад мотивації і ставлення студентів до проблеми соціально-педагогічної допомоги членам об'єднань.

В основу визначення побічних і „поведінкових” ознак інтересу до участі у цій формі соціально-педагогічної роботи у студентів були покладені функції цього феномену.

Таким чином, інтегральним критерієм професійного інтересу майбутніх соціальних педагогів та учителів шкіл до співпраці з дитячими об'єднаннями є ступінь усвідомленого бажання студентів включитися в роботу по перетворенню дитячих об'єднань в ефективно діючі соціально-педагогічні системи, що, на нашу думку, є важливим чинником підготовки майбутніх соціальних педагогів та учителів до професійної діяльності.

Література

1. *Айсмонтас Б.Б.* Психолого-педагогические условия использования форм и методов обучения руководителей детских и юношеских объединений: Дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.01. – М., 1991. – 156 с.
2. *Бобрышев С.В.* Взаимосвязь теоретической и практической подготовки студентов к работе с детскими общественными объединениями: Дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.07. – Санкт-Петербург, 1992. – 179 с.
3. *Волохов А.В.* Теория и методика социализации личности ребёнка в детских общественных организациях: Автореф. дисс. ... д-ра пед. наук: 13.00.05. – Ярославль, 1999. – 32 с.
4. *Гурьянова М.П.* Сельская школа и социальная педагогика: Методическое пособ. – Мн.: Амалгея, 2000. – С. 34.
5. Технології соціально-педагогічної роботи: Навч. посібник / За заг. ред. *А.Й. Капської*. – К., 2000. – С.5.
6. *Шакурова М.В.* Методика и технология работы социального педагога: Учеб. пособие. – М.: Академия, 2002. – 272 с.

УДК 37 013.53:87.011:052

С.О. Рабійчук

ДОЗВІЛЛЕВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОДНА ІЗ ПРІОРИТЕТНИХ СФЕР РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

Анотація. У даній статті аналізується проблема участі соціальних педагогів у впорядкуванні вільного часу старшокласників.

Ключові слова: дозвіллева діяльність старшокласників, діяльність соціального педагога.

Аннотация. В данной статье анализируется проблема участия социальных педагогов в организации свободного времени старшеклассников.

Ключевые слова: досуг старшеклассников, деятельность социального педагога.

Annotation. The problem of senior pupil's leisure-time activity and the role of social pedagogue in its organization are considered in this article.

Key words: senior pupils' activity, social pedagogue's activity, the culture of senior pupils' leisure-time activity.

В умовах переходу до нових соціальних відносин перед суспільством у цілому і педагогами, зокрема, постає проблема пошуку нових виховних ідеалів, врахування впливу різноманітних соціалізуючих чинників. Тому сучасне становлення особистості пов'язане з переосмисленням багатьох духовних цінностей і норм моралі, де дозвіллева діяльність виступає як соціально-педагогічне явище, стає важливою сферою життєдіяльності, у процесі яких